BA-B.Ed.
Question Papers
Semester- 6th
May, 2024

Scanned with CamScanner

IV. ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋ?

ਜਾਂ

ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਝੰਗ ਵਿਚ ਹੀਰ ਦੀ ਕਬਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ। ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ? (11)

ਭਾਗ-ਏ

V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ?
2. ਪੂਰਬ ਨਾਨਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆਂ ਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
3. ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ?
4. ਪੀਲੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ? ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ?
5. ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਗੋਸ਼ਟਿ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਓ।
6. ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?
7. ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ?
8. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਮੰਨੇ ਹਨ?

9. ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
10. ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫਰਨਾਮਾ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?
11. ਲੇਖਕ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਕੇਲੇ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਖਰੀਦੇ?
12. ਲਾਹੌਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ?
13. ਡਾਕਟਰ ਨਜ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਸਾਹਿਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ?
14. ਝੰਗ ਮਗਿਆਣੇ ਦੇ ਕਿੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੀ?
15. ਫਰਾਈਡ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?

(15×2=30)

Scanned with CamScanner

Total Pages : 3

PC-31597/MH

C/2054

MODULE-I ENGLISH LITERATURE

(Literary Masterpieces : Study of the Classics-II)

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt all questions.

UNIT–I

I. Discuss the Character of Mr. Rochester in Charlotte Bronte's Novel Jane Eyre.

OR

Do you think Jane Eyre is a feminist novel? Discuss. (12)

II. Discuss the various themes in Gitanjali : mysticism, universalism, and religion.

OR

Discuss Gitanjali as a devotional poem. (11)

UNIT–II

III. Discuss the theme of alienation in 'The Outsider by Albert Camus'.

OR

Discuss Albert Camus The Outsider as an absurdist novel. (11)

Scanned with CamScanner

IV. Kanyadan deals with the theme of devastating aspects of inter-caste marriage. Discuss.

OR

Discuss Jyoti as a champion of her father's dream of classless society. (11)

UNIT–III

V. Attempt any **15** questions in about 30-40 words each :

1. Why does Arun beat up Jyoti?
2. What are Tagore's views about soul?
3. Tagore's Gitanjali as a modernist text.
4. Write a note on symbols in Jane Eyre.
5. What was Mr. Meursault's occupation?
6. What is Meursault's idea of an afterlife?
7. What roles do women play in Jane Eyre?
8. What is Camus message in The Outsider?
9. Write about Jane's bond with Helen Burns.
10. Write briefly Jane's experiences in the Redroom.
11. Comment on the ending of the play "Kanyadan".
12. Discuss the ironical aspect of the play 'Kanyadan'.
13. Briefly describe Chaplain's meeting with Meursault.
14. How does Seva react to Jyoti's decision to marry Arun?
15. What is the message of Tagore in 'Gitanjali' to the world?
16. How does the novel relate to Charlotte Brontë's personal life?

17. Briefly introduce the Devalikar family as depicted in Kanyadan.
18. What is Meursault's attitude during the trial proceedings in The Outsider?
19. Discuss the role of Shiva in the chain of creation and destruction in Gitanjali.
20. Why is Jane unable to stay with Mr. Rochester after his marriage to Bertha Mason is revealed?

(15×2=30)

Scanned with CamScanner

Total Pages : 4

PC-31614/MH

C/2054

हिन्दी साहित्य : विकल्प-I

Paper–HINBA3PUP-111

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

नोट : निर्देशानुसार सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

खण्ड–क

I. किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) हिंदी आलोचना के उद्‌भव और विकास पर प्रकाश डालिए।

अथवा

(ख) रेखाचित्र के विकास पर सविस्तार विचार कीजिए।

(1×9=9)

II. किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) संस्मरण के स्वरूप और तत्वों पर प्रकाश डालिए।

अथवा

(ख) निबंध की परिभाषाओं और तत्वों का बखान कीजिए।

(1×8=8)

Scanned with CamScanner

खण्ड–ख

III. किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) 'रामा' संस्मरण का सार और उद्देश्य लिखिए।

अथवा

(ख) घीसा की चारित्रिक विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

(1×9=9)

IV. किसी **एक** गद्यांश की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

जैसे ही हम आँखें मूँदते वैसे ही किसी के मुँह में अंगूर, किसी के दाँतों में बिस्कुट और किसी के ओठों में दूध का चम्मच जा पहुँचता। न देखने का तो अभिनय ही था, क्योंकि हम सभी अधखुली आँखों से रामा की काली, मोटी उँगलियों की कलाबाज़ी देखते ही रहते थे।

अथवा

वर्तमान की कौन-सी अज्ञात प्रेरणा हमारे अतीत की किसी भूली हुई कथा को सम्पूर्ण मार्मिकता के साथ दोहरा जाती है, यह जान लेना सहज होता, तो मैं भी आज गाँव के उस मलिन सहमें नन्हें-से विद्यार्थी की सहसा याद आ जाने का कारण बता सकती, जो एक छोटी लहर के समान ही मेरे जीवन-तट को अपनी सारी आर्द्रता से छूकर अनन्त जलराशि में विलीन हो गया है।

(1×5=5)

V. किसी **एक** प्रश्न का उत्तर दीजिए :

(क) नाटक के तत्वों के आधार पर ध्रुवस्वामिनी नाटक की समीक्षा कीजिए।

अथवा

(ख) ध्रुवस्वामिनी नाटक के आधार पर ध्रुवस्वामिनी का चरित्र-चित्रण कीजिए। (1×9=9)

VI. किसी **एक** गद्यांश की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

मुझ पर राजा का कितना अनुग्रह है, यह भी मैं आज तक न जान सकी। मैंने कभी उनका मधुर सम्भाषण सुना ही नहीं। विलासिनियों के साथ मदिरा में उन्मत्त, उन्हें अपने आनन्द से अवकाश कहाँ।

अथवा

भयानक समस्या है। मूर्खों ने स्वार्थ के लिए साम्राज्य के गौरव का सर्वनाश करने का निश्चय कर लिया है। सच है वीरता जब भागती है, तो उसके पैरों से राजनीतिक छल-छंद की धूल उड़ती है। (1×5=5)

खण्ड–ग

VII. निम्नलिखित लघु प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर दीजिए :

(क) चीनी की माता का बच्चों के प्रति व्यवहार कैसा था?

(ख) सुभद्रा के चरित्र की **दो** विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

(ग) चीनी फेरीवाले की देश-भक्ति पर संक्षेप नोट लिखिए।

Scanned with CamScanner

(घ) महादेवी वर्मा की **दो** रचनाओं के नाम लिखिए।

(ङ) लेखिका अपने और भक्तिन के सम्बन्ध को स्वामी-सेवक का सम्बन्ध क्यों नहीं कहना चाहती?

(च) ध्रुवस्वामिनी नाटक के किन्हीं **चार** पुरुष पात्रों के नाम लिखिए।

(छ) शकराज संधि के लिए रामगुप्त के सम्मुख क्या प्रस्ताव रखता है?

(ज) चन्द्रगुप्त के चरित्र की किन्हीं **दो** विशेषताओं को रेखांकित कीजिए।

(झ) ध्रुवस्वामिनी नाटक की मूल संवेदना क्या है?

(ञ) चन्द्रगुप्त वेश बदलकर शकराज के किले में क्यों जाता है?

(ट) मिहिरदेव का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

(ठ) किन्हीं **दो** आत्मकथाकारों और उनकी आत्मकथाओं के नाम लिखिए।

(ड) **दो** संस्मरण लेखकों का नामोल्लेख कीजिए।

(ढ) रेखाचित्र क्या है?

(ण) जीवनी की परिभाषा लिखिए। (15×2=30)

Scanned with CamScanner

PC-31596/MH

C-2054

ENGLISH COMMUNICATION SKILLS

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt all the questions.

UNIT–I

I. Comment on the significance of the title of R.K. Narayan's novel The Guide.

OR

Draw the significance of the role played by Raju in The Guide. (1×13=13)

II. Attempt any *four* questions in about 150 words :

(i) Why is Raju fated to become a tourist guide?

(ii) Briefly discuss the character of Maree in the novel The Guide.

(iii) What problem does the stranger talk about at the opening of the novel The Outsider?

(iv) Write a short note on Raju's life spent at Pyol school.

(v) Write a brief note on Malgudi.

(vi) How did Raju become famous as Railway Raju?

(4×3=12)

Scanned with CamScanner

UNIT–II

III. Write an essay in about 300 words on any *one* topic :

(i) Global Warming.

(ii) Environment Pollution.

(iii) Social Media and Youth.

(iv) Education System of India. (1×10=10)

IV. Write a letter to the Municipal Commissioner of your city requesting him to provide a park for children.

OR

Write a letter to cancel the order you placed with a supplier. Give a suitable reason for cancellation of the order. (1×10=10)

UNIT–III

V. (a) Draft an application for the post of Assistant Professor in Commerce.

OR

Write an application to the manager of a hotel for the post of a receptionist. (1×10=10)

(b) Your are Sukhan and you reside in Model Town, Phase-1 in Bathinda. Draw your C.V. covering your educational qualification, experience and professionalised skills etc.

OR

You are Jarnail Singh, living in Nehru Colony, Street No. 3, Bathinda. Your date of birth is October 26, 1998. Prepare a C.V. including your educational qualification and professional skills. (1×10=10)

(c) Use any *ten* words in sentences of your own :

(i) Executive.

(ii) Demand.

(iii) Agenda.

(iv) Leave.

(v) Resign.

(vi) Leadership.

(vii) Manager.

(viii) Stakeholder.

(ix) Takeover.

(x) Network.

(xi) Freelance.

(xii) Deadline.

(xiii) Curriculum Vitae.

(xiv) Workplace.

(xv) Resign. (10×1=10)

Scanned with CamScanner

PC–31592/MH

C–2054

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ

(Semester–VI)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

ਭਾਗ–ੳ

I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇਕ** ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਗਰਾਮ ਦਿਉਤੇ।

(ਅ) ਤੀਆਂ। (8)

II. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਦੋ** ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(ੳ) ਭੂਮੀਆ ਦਿਉਤੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

(ਅ) ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(ੲ) ਲੋਕ-ਨਾਚ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਚ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

(ਸ) ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

(4×2=8)

ਭਾਗ–ਅ

III. (ੳ) ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ।

Scanned with CamScanner

ਜਾਂ

ਅਨੁਵਾਦ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। (10)

(ਅ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ/ਹਿੰਦੀ ਪੈਰੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ :

The Season of Winter is fun. Whether it is going out in the warm sun, having a picnic in a park or having evening parties. But when it comes to clothes, how can you carry a stylish and smart look with so many frills? Infact, many girls look stylish even in cold weather in summer look. By doing this, they will certainly stand out in the crowd, but there is every chance of getting sick in the cold. Don't mess with your health because even warm clothes can give you a very beautiful and stylish look. Learn how to carry a stylish and smart look even in winter.

ਜਾਂ

सर्दियों के मौसम का अपना मज़ा है। चाहे गुनगुनी धूप में बाहर घूमने जाना हो, किसी पार्क में पिकनिक मनानी हो या फिर इवनिंग पार्टीज़ हों। लेकिन जब बात कपड़ों की आती है तो समझ नहीं आता इतने सारे तामझाम के साथ अपने आप को चुस्त-फुर्त कैसे करें। असल में, बहुत सी लड़कियां स्टाइलिश दिखने के लिए ठंड में भी गर्मी ज़ाहिर करती हैं। ऐसा करके वे भीड़ में

अलग बेशक दिख जाए लेकिन ठंड में तबियत खराब होने के पूरे चांस रहते हैं। आप सेहत के साथ ऐसा खिलवाड़ ना करें क्योंकि गर्म कपड़े भी आपको बहुत सुंदर व स्टाइलिश लुक दे सकते हैं। आप जानिए कि कैसे तरीके अपनाकर आप सर्दियों में भी स्टाइलिश व चुस्त-फुर्त दिखाई दे सकते हो। (5)

IV. ਵਾਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਣਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਓ।

ਜਾਂ

ਵਾਕਾਤਮਕ ਜੁਗਤ ਮੇਲ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਕ ਵਿਚ ਮੇਲ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (10)

ਭਾਗ-ਏ

V. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬ੍ਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

1. ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ?
   (ਕਾਰਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ)
2. ਜਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਰਾਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
   (ਉਪਵਾਕਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਧੇ ਨਿਖੇੜੋ)
3. ਪੰਜਾਬੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਘੋਖ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।
   (ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੈ?)
4. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮੁਹਿੰਮਾਂ।
   (ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਧੇ ਦੱਸੋ) (2+2=4)

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ-ਸ

VI. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

1. ਲੋਕਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
3. 'ਤੀਆਂ' ਲੇਖ ਦਾ ਲੇਖਕ ਦੱਸੋ।
4. ਲੋਕ ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
5. ਖੇੜਾ ਦਿਉਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
6. 'ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਤਾਂ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
7. ਫੁਲਕਾਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
8. 'ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਖੇਡਾਂ' ਲੇਖ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
9. ਅਨੁਵਾਦ ਕੀ ਹੈ?
10. ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
11. ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
12. ਕਾਰਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੋ।
13. ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
14. ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
15. ਵਾਕ ਅਤੇ ਉਪਵਾਕ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(15×2=30)

Scanned with CamScanner

C-2054 31594/MH

PUNJABI COMPULSORY MEDIA GYAN

SEM -VI

TIME: 3 HOURS M:MARKS :75

(ਭਾਗ-ਓ)

1. ਕਿਸੇ ਦੋ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ:

(ੳ) ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ।

(ਅ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਪਿੰਡ।

(ੲ) ਚੁੜਦਾ ਫੈਲਦਾ ਪੰਜਾਬ।

(ਸ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਤ ਵਿਵਸਥਾ। (2x8=16)

(ਭਾਗ-ਅ)

2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ:

ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪੜਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ। ਇਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੀਸ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ। (09)

3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ।

(ੳ) ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

(ਅ) ਭੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ

(ੲ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ

(ਸ) ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ

(ਹ) ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇ

(ਕ) ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੱਲ ਵਾਲਾ

(ਖ) ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ

(ਗ) ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

(ਘ) ਮੱਝਾਂ-ਗਾਵਾਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ

(ਙ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਪਜਾਊ ਭੂਮੀ

(ਚ) ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ

(ਛ) ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਗਰਮ ਹਵਾ

(ਜ) ਮੀਂਹ ਨਾ ਪੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ

(ਝ) ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ

(ਞ) ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ

(ਟ) ਤੇਪਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ

(ਠ) ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ

(ਡ) ਭੇਡਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਜੜ ਚਰਾਉਣ ਵਾਲਾ

(ਢ) ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ

(ਣ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ

P.T.O

Scanned with CamScanner

(ਤ) ਚਰਖਾ ਕੱਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ

(ਥ) ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਇਲਾਕਾ

(ਦ) ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ

(ਧ) ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ

(ਨ) ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ (20x1=20)

(ਭਾਗ-ਏ)

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।

(ੳ) ਮੁੱਢਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?

(ਅ) ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(ੲ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਸ) ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਜਸਵੰਤ ਜ਼ਫ਼ਰ ਦੇ ਲੇਖ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਹ) 'ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਜੇਕਾ ਪਿੰਡ' ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?

(ਕ) ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਕਿਸ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ?

(ਖ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

(ਗ) ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

(ਘ) ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

(ਙ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ?

(ਚ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ-ਕਿਹੜੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ?

(ਛ) ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਉੱਪਰ ਕੀ ਅਸਰ ਪਾਇਆ?

(ਜ) ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਖਿਡਾਰੀਆ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

(ਝ) 'ਕਬੱਡੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਲੇਖ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹਨ?

(ਞ) ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੈ? (15x2=30)

31594/MH

Scanned with CamScanner

PC–31582/M

L–21/2054

TEACHING OF SOCIAL STUDIES–XI & XII

Opt. (xii)

(Semester–VI)

(Common for B.A. B.Ed. & B.Sc. B.Ed.)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION—A

I. Justify the advantages of source method over social recitation method by giving examples. (12)

II. What is unit planning? Explain its procedure in detail. (3,9)

SECTION—B

III. Discuss the following techniques of teaching social studies :
(a) Problem solving.
(b) Concept mapping. (6,6)

IV. Explain merits and demerits of different types tests with examples. (12)

Scanned with CamScanner

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Importance of current affairs in social studies teaching.
2. Relevance of lecture method in current times.
3. Use of lesson planning.
4. Meaning of portfolio.
5. What are work samples? (5×2=10)
6. Which of the following feature does not belongs to CCE? (1)
   (a) Continuous.
   (b) Comprehensive.
   (c) Compact.
   (d) Periodic.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਾਠ ਉਚਾਰਨ ਵਿਧੀ ਨਾਲੋਂ ਸਰੋਤ ਵਿਧੀ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤੱਤਾ ਸਿਧ ਕਰੋ। (12)

II. ਯੂਨਿਟ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (3,9)

ਭਾਗ—B

III. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ :

(a) ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨਾ।

(b) ਧਾਰਨਾ ਮੈਪਿੰਗ। (6,6)

IV. ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਬੰਧਤਾ।

Scanned with CamScanner

3. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

4. ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਦੇ ਅਰਥ।

5. ਕੰਮ ਨਮੂਨੇ ਕੀ ਹਨ? (5×2=10)

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ CCE ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ? (1)

   (a) ਨਿਰੰਤਰ।

   (b) ਵਿਆਪਕ।

   (c) ਸੰਖਿਪਤ।

   (d) ਮਿਆਦੀ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 2

31572/M

L–21/2054

TEACHING OF PUNJABI

Paper–XI & XII

Option–(ii)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

2. 'ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪੁਸਤਕਾਲਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ' ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 12

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

3. 'ਅਧਿਆਪਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈ' ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 12

4. ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋਗੇ। 12

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:

(i) ਆਗਮਨ ਅਤੇ ਨਿਗਮਨ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 2

(ii) 'ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਅਧਾਰ ਹੈ'। ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 2

(iii) ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 2

(iv) ਪਾਠ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਅਧਿਆਪਨ ਕੌਂਸ਼ਲ ਦੀ ਸੂਖਮ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। 2

(v) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਉਦੇਸ਼ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? 2

(vi) ਚਾਕ ਬੋਰਡ ਕੀ ਹੈ? 1

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 3

31571/M

L–21/2054

TEACHING OF ENGLISH

Paper–XI & XII (i)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. Discuss in detail the Mechanics of writing skill and also discuss the role of spellings and dictation in developing writing skill among students. 4,4,4

2. Differentiate between formal and informal writings? Elaborate your answer by giving suitable examples. 8,4

SECTION—B

3. What is the meaning and importance of Audio-Visual Aids? Also discuss the use of ICT in teaching of English. 4,4,4

4. Distinguish between test and examination? Discuss their importance also. 7,5

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (a) Ways of teaching spellings. 2

   (b) Difference between prose and poetry. 2

   (c) Concept of Language lab. 2

   (d) Ways for testing the reading ability of the students. 2

   (e) Importance of lesson plan 2

   (f) Write two objectives of teaching poetry. 1

Scanned with CamScanner

PC–31579/M

L–21/2054

TEACHING OF MATHEMATICS–XI & XII

Opt. (ix)

(Semester–VI)

(Common for B.A. B.Ed. & B.Sc. B.Ed.)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION—A

I. What do understand by the Analytic-Synthetic Method? How will you use this method in the teaching of Geometry to class IX? Illustrate your answer with suitable examples. (12)

II. What is Mathematical Proof? Discuss various types of proofs with suitable examples. (12)

SECTION—B

III. What is lesson planning? What are the characteristics of a good lesson plan? How will you proceed to plan lesson for teaching Mathematics? (12)

IV. What is importance of text book in teaching of Mathematics? What criteria would you follow in selecting text books in Mathematics? (12)

Scanned with CamScanner

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write notes on :

1. Concept formation. (2)
2. Zone of Proximal development. (2)
3. Van-Hiele levels of geometric thinking. (2)
4. Activities of Mathematical Club. (2)
5. Error Analysis. (5×2=10)
6. The area of a Triangular plot with base 30 meter and height 20 meter is : (1)

   (a) 320 Sq. mts.

   (b) 300 Sq. mts.

   (c) 30 Sq. mts.

   (d) 3000 Sq. mts.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਿਕ-ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਿਕ (Analytic-Synthetic) ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਕਲਾਸ IX ਨੂੰ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ? ਚੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

II. ਗਣਿਤੀ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੈ? ਚੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ—B

III. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ? ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋਗੇ? (12)

IV. ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ? ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਣਾਓਗੇ? (12)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਧਾਰਨਾ ਬਣਤਰ। (2)

Scanned with CamScanner

2. ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਖੇਤਰ। (2)

3. ਰੇਖਾ ਗਣਿਤੀ ਚਿੰਤਨ ਦੇ Van-Hiele ਪੱਧਰ। (2)

4. ਗਣਿਤੀ ਕਲੱਬ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ। (2)

5. ਗਲਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ। (2)

6. 30 ਮੀਟਰ ਆਧਾਰ ਅਤੇ 20 ਮੀਟਰ ਉਚਾਈ ਨਾਲ ਇਕ ਤਿਕੋਨੇ ਪਲਾਟ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੈ : (1)

(a) 320 ਵਰਗ ਮੀਟਰ।

(b) 300 ਵਰਗ ਮੀਟਰ।

(c) 30 ਵਰਗ ਮੀਟਰ।

(d) 3000 ਵਰਗ ਮੀਟਰ।

Scanned with CamScanner

PC–31611/MH

C–2054

PHYSICAL EDUCATION

(Semester–VI)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 80

Note : Section A is compulsory, consisting of 10 short answer type questions carrying 2 marks each. Attempt **one** question each from Sections B, C, D & E carrying 15 marks each.

SECTION—A

(Compulsory Question)

I. Write brief answers of the following :

1. Define intramural competition.
2. Types of tournament.
3. Components of Balance diet.
4. Full name of P.T. Usha.
5. Who is Major Dhyan Chand?
6. Difference between obesity and overweight.
7. What is Anatomy and Physiology?
8. What is length of batton in relay?
9. List of Officials in Cricket game.
10. Enlist Organs of Digestive System.

Scanned with CamScanner

SECTION—B

II. What is the importance of Intramural & Extramural tournament?

III. Draw of fixture of 11 teams.

SECTION—C

IV. Explain the role of Vitamins for functioning of body.

V. What is BMI? How it is calculated?

SECTION—D

VI. Explain Digestive System with full Diagram.

VII. Explain the terminology of Physical Education i.e. Kinesiology and Biomechanics.

SECTION—E

VIII. Draw a labelled diagram of Cricket Ground.

IX. How much regulation of Relay races?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ B, C, D ਅਤੇ E ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. ਮੁਕਾਬਲਿਆ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
3. ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਲਿਖੋ।
4. ਪੀ.ਟੀ. ਊਸ਼ਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
5. ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਕੌਣ ਹੈ?
6. ਮੋਟਾਪੇ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?
7. ਸਰੀਰਕ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ?
8. ਰਿਲੇਅ ਵਿਚ ਬੈਟਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
9. ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
10. ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

ਭਾਗ—B

II. ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

III. 11 ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਨਾਕ ਆਊਟ ਫਿਕਸਚਰ ਬਣਾਓ।

ਭਾਗ—C

IV. ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? ਲਿਖੋ।

Scanned with CamScanner

V. ਬੀ.ਐਮ.ਆਈ. (B.M.I.) ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਭਾਗ—D

VI. ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VII. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :

(a) ਕਿਨਜ਼ਾਆਲੋਜੀ।

(b) ਬਾਇਓ ਮੈਕੇਨਿਕਸ।

ਭਾਗ—E

VIII. ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ।

IX. ਰਿਲੇਅ ਰੇਸ ਕਿੰਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 7

31613/MH

C–2054

INTRODUCTION TO COMPUTER NETWORKS AND INTERNET PROGRAMMING

Paper–BCSB3201T

Semester–VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 45

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 9 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 1 mark each.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. Define Computer Network. What are the advantages of Computer Networks ? 9

2. Define Transmission Media. Explain the types of Transmission Media used in Computer Networks. 9

3. Define Internet. What are the advantages and disadvantages of the Internet ? 9

4. Define Network Security. What are various threats and solutions ? 9

SECTION—B

5. Define HTML. What are the various Tags used in HTML ? 9

6. Define HTML. How to design form in HTML. 9

7. Define Image Tag. Write steps to add an image in an HTML document. 9

8. Define the Anchor Tag. How it is used. Give examples. 9

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 9×1=9

(i) Define E-Mail.

(ii) Define LAN.

(iii) Define FTP.

(iv) Difference between MAN and WAN

(v) Define TCP/IP.

Scanned with CamScanner

(vi) Define the INPUT element.

(vii) Define the SELECT element.

(viii) Define Fiber Optic Cable.

(ix) Define HTTP.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 9 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ—A

1. ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕਾਂ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ? 9

2. ਸੰਚਾਰ ਮੀਡੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੈਟਵਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਚਾਰ ਮੀਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 9

3. ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀ ਹਨ? 9

4. ਨੈਟਵਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵੰਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕੀ ਹਨ? 9

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

5. HTML ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। HTML ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? 9

6. HTML ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। HTML ਵਿੱਚ ਰੂਪ (Form) ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? 9

7. ਇਮੇਜ ਟੈਗ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇੱਕ HTML ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਮੇਜ ਜੋੜਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਲਿਖੋ। 9

8. Anchor ਟੈਗ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਉ। 9

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 9×1=9

(i) ਈ-ਮੇਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(ii) LAN ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(iii) FTP ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(iv) MAN ਅਤੇ WAN ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ।

(v) TCP/IP ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(vi) INPUT ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(vii) SELECT ਐਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(viii) ਫਾਈਬਰ ਆਪਟਿਕ ਕੇਬਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

(ix) HTTP ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 7

31618/MH

C–2054

MUSIC VOCAL–A

Semester–VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 38

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 7 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

1. Write in detail about the development of Indian Music since Independence till now. 6

Scanned with CamScanner

2. Write special note on Origin and development of Chaturang Vocal style. 6

3. Write in detail the origin of Indian Music Saptak and development in different periods. 6

4. Write the life sketch of Ustaad Bade Ghulam Ali Khan Sahib, write in detail his Musical contribution. 6

SECTION—B

5. Write in detail the Inter-relationship of Hindi Film music and Classical music. 6

6. Define about the Vocal style of Folk Ang and Classical Ang in the context of Gurmat Sangeet. 6

Write Introduction of Raag Bhairavi, write Swar script of any one Drut Khayal. 6

Write Ekgun and Dugun of Tilwada taal, write its introduction. 6

SECTION—C

Write short notes on the following : 7×2=14

(i) Define Raagmala Vocal Style.

(ii) Write in brief about Punjabi Sufi music.

(iii) When and where was born Smt. Hirabai Barodekar ?

(iv) Write Thaat and Pakar of Mian Malhar.

Scanned with CamScanner

(v) Write bol of Jat Taal.

(vi) Write Aroh, Avroh and Pakar of Maarva raag.

(vii) Write in brief about Partaal Vocal style.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 7 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸੁੰਤੰਤਰਤਾ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। 6

2. ਚਤੁਰੰਗ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 6

3. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸਪਤਕ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 6

4. ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 6

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

5. ਹਿੰਦੀ ਫ਼ਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅੰਤਰ ਸਬੰਧਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੋ। 6

6. ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕ ਅੰਗ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅੰਗ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 6

7. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਰੁਤ ਖਿਆਲ ਦੀ ਸਵਰ ਲਿਪੀ ਲਿਖੋ। 6

8. ਤਿਲਵਾੜਾ ਤਾਲ ਦੀ ਏਕਗੁਨ ਅਤੇ ਦੋਗੁਨ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦਾ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖੋ। 6

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 7×2=14

(i) ਰਾਗਮਾਲਾ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(ii) ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

(iii) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੀਰਾ ਬਾਈ ਬਡੋਦਕਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ?

(iv) ਰਾਗ ਮੀਆਂ ਮਲਹਾਰ ਦਾ ਥਾਟ ਅਤੇ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।

(v) ਜਤ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲ ਲਿਖੋ।

(vi) ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦਾ ਅਰੋਹ ਅਵਰੋਹ ਅਤੇ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।

(vii) ਪੜਤਾਲ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

Scanned with CamScanner

PC–31605/MH

C–2054

WORLD REGIONAL GEOGRAPHY–II

(Semester–VI)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 45

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 7½ marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION–A

I. Discuss in detail the Physical Features of Australia.

II. Explain in detail the type of soils found in Asia with suitable examples from India.

III. Discuss the types, distribution, production and reserves of Iron ore in Asia.

IV. Divide the population of Africa into different classes of population on the basis of density. Explain each group in detail.

SECTION–B

V. Mention the geographical conditions required for the growth of cotton. Explain the areas of cultivation and production in Asia.

VI. Give a detailed account of Chemical Industry in Africa.

VII. Write the importance of Air transport of Australia. Give a detailed account.

Scanned with CamScanner

VIII. Discuss in brief the International Trade of Asia. Mention the major ports of South Asia.

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. Write brief answers of the following :

1. Distinguish between Metallic and Non-metallic minerals.
2. Mention the factors affecting the climate of Australia.
3. What is urbanization?
4. What are the factors on which the Natural Vegetation depends?
5. Define Inland Drainage. Give suitable examples.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀਆਂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

II. ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

III. ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਲੋਹਾ ਕੱਚੀ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਵੰਡ, ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਰਾਖਵਾਂ ਰਖਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

IV. ਘਣਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੋ। ਹਰੇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–B

V. ਕਪਾਹ (cotton) ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ। ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VI. ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕੈਮੀਕਲ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਹਿਸਾਬ ਦਿਓ।

VII. ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਹਵਾਈ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ। ਇਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਹਿਸਾਬ ਦਿਓ।

Scanned with CamScanner

VIII. ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਦਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਧਾਤੀ ਅਤੇ ਅਧਾਤੀ ਖਣਿਜਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।
2. ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
3. ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ?
4. ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ?
5. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਲ ਨਿਕਾਸ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।

Scanned with CamScanner

PC–31602/MH

C–2054

HISTORY OF PUNJAB (1799-1966)–II

(Semester–VI)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C carrying 27 marks.

SECTION—A

I. What was the political condition of Punjab on the eve of Ranjit Singh's accession to power?

II. Discuss the conquest of Kashmir by Maharaja Ranjit Singh.

III. What do you know about the Anglo-Sikh relations from 1809 to 1839?

IV. Describe the Military system of Maharaja Ranjit Singh.

SECTION—B

V. What were the causes of the first Anglo-Sikh war?

VI. Discuss the achievements of John Lawrence as a chief commissioner of Punjab.

VII. Give an brief account of the Singh Sabha Movement.

VIII. What were the factors leading to the partition of Punjab?

(12×4=48)

Scanned with CamScanner

SECTION—C

(Compulsory Question)

IX. (a) Short answer type questions:

1. Bhangi Misal.
2. Jaswant Rao Holker.
3. Who was Atta Muhammad?
4. Hari Singh Nalwa.
5. Fakir Aziz-ud-din.
6. Major broadfoot.
7. Maharani Jindan.
8. Baba Ram Singh. (8×2=16)

(b) Map question :

Show Battles of second Anglo-Sikh on the map of Punjab also give explanatory note.

OR

Show the Punjab in 1966, on the map of Punjab also give explanatory note. (7+4=11)

(c) For blind students in lieu of map : (Any **two**)

1. Yusaf Ali Mission.
2. Tri-Partite-Treaty.
3. Battle of Ferozeshah.
4. Incident of Kamagata Maru. (5½×2=11)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ 27 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

I. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਾਲਾਤ ਕੀ ਸਨ?

II. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਿੱਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

III. 1809 ਤੋਂ 1839 ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

IV. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

V. ਪਹਿਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਸਨ?

VI. ਜੋਹਨ ਲੋਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੀਫ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

VII. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਵੇਰਵਾ ਦਿਓ।

VIII. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ?

(12×4=48)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. (a) ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ।
2. ਜਸਵੰਤ ਰਾਉ ਹੋਲਕਰ।

Scanned with CamScanner

3. ਅਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਕੌਣ ਸੀ?

4. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ।

5. ਫਕੀਰ ਅਜੀਜ-ਉਦ-ਦੀਨ।

6. ਮੇਜਰ ਬਰੋਡ ਫੁੱਟ।

7. ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ।

8. ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ। (8×2=16)

(b) ਨਕਸ਼ਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ ਦੂਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਦਿਓ।

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ 1966 ਈ. ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਦਿਓ। (7+4=11)

(c) ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਬਲਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: (ਕੋਈ **ਦੋ**)

1. ਯੂਸਫ ਅਲੀ ਮਿਸ਼ਨ।

2. ਤਿੰਨ ਪੱਖੀ ਸੰਧੀ।

3. ਫਿਰੋਜ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਾਈ।

4. ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ। (5½×2=11)

Scanned with CamScanner

PC-31606/MH

C/2054

OPTIMIZATION TECHNIQUES–II

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note : Attempt *two* questions each from Section-A and Section B of 6 marks each. Section-C consists of 8 short answer type questions of 2 marks each and all questions of Section-C are compulsory.

SECTION–A (2×6=12)

I. Derive the optimal economic lot size formula :

$$q = \sqrt{\frac{2RC_3(C_1 + C_2)}{C_1C_2}}$$

in the usual notations when the production rate is instantaneous, lead time is zero and shortages are allowed and backlogged. Also, derive the minimum cost formula.

II. A manufacturing company purchases 9000 parts of a machine for its annual requirements, ordering one month usage at a time. Each part costs Rs. 20. The ordering cost per order is Rs. 15, and the carrying charges are 15% of the average inventory per year. You have been asked to suggest a more economical purchasing policy for the company. What advice would you offer, and how much would it save the company per year?

Scanned with CamScanner

III. Derive an expression for economic production quantity with uniform rate of replenishment with no shortages.

IV. In a certain manufacturing company, the annual requirement is 24,000 units, the supply is instantaneous and shortage permits, the cost of order each time is Rs. 350. The cost of carrying inventory is Rs. 0.10 per unit per month, the cost of shortage is Rs. 0.20 per unit per month. Find the economic quantities to be procured and the total cost of inventory in such case.

SECTION–B (2×6=12)

V. Following table shows the machine time (in hours) for 5 jobs to be processed on two machines :

Job	1	2	3	4	5
Machine A	3	7	4	5	7
Machine B	6	2	7	3	4

Passing is not allowed. Find the optimal sequence in which jobs should be processed. Also, find the total minimum elapsed time and the total idle time for each machine.

VI. Solve the following problem to obtain an optimal solution given that passing is not allowed. Also, find the total minimum elapsed time.

Jobs	Machines				
	M_1	M_2	M_3	M_4	M_5
A	9	7	4	5	11
B	8	3	6	7	12
C	7	6	7	8	10
D	10	5	5	4	8

VII. A project schedule has the following characteristics :

Activity	1-2	1-3	2-4	3-4	3-5	4-9	5-6	5-7	6-8	7-8	8-10	9-10
Time (days)	4	1	1	1	6	5	4	8	1	2	5	7

From the above information,

(i) Construct a network diagram,

(ii) Compute earliest event time and latest event time,

(iii) Determine the critical path and total project duration.

VIII. Consider the following data of a project :

Activity	A	B	C	D	E	F	G	H
Predecessor(s)	–	–	A	B	A	C,D	C,D,E	F
Optimistic time	3	6	4	3	4	5	3	1
Most likely time	5	7	5	5	6	8	6	2
Pessimistic time	7	8	12	7	8	11	9	9

(i) Draw the PERT network for the above project.

Scanned with CamScanner

(ii) Find the critical path and the expected project completion time.

SECTION–C (8×2=16)

IX. (a) Define inventory. What are the different types of inventory in industries?

(b) What are the objectives of PERT and CPM analysis?

(c) Discuss about the variables involved in an inventory problem.

(d) What are the different inventory costs associated with inventory control?

(e) What is the concept of no passing rule in a sequencing problem?

(f) What is inventory management? Briefly explain the major decisions concerning inventory.

(g) Discuss the principal assumptions underlying a sequencing problem.

(h) Explain the following terms in PERT :

(i)Optimistic time, (ii) Pessimistic time, (iii) Expected time.

Scanned with CamScanner

PC–31603/MH

C–2054

QUANTITATIVE METHODS

(Semester–VI)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 9 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION–A

I. (a) In a class of 50 students, 14 have taken Political Science but not Sociology, 30 have taken Political Science. Find the number of students who have taken Political Science and Sociology and those who have taken Sociology but not Political Science.

(b) If $y = f(x) = \frac{7x-5}{4x-7}$, prove that f(y) = x. (6,6)

II. (a) Find the derivative of

$$y = \frac{(x+1)(2x-1)}{(x-3)}.$$

(b) Find the maximum and minimum value of the function

$$y = 2x^3 - 21x^2 + 36x - 20.$$ (6,6)

Scanned with CamScanner

III. (a) If $A = \begin{bmatrix} 5 & 3 \\ 12 & 7 \end{bmatrix}$, verify that $A^2 - 12A - I = O$, where I is a unit matrix of order 2 and O is null matrix of order 2.

(b) Find the inverse of the matrix :

$$\begin{bmatrix} 4 & 7 & 6 \\ 7 & -1 & 8 \\ 3 & 4 & 2 \end{bmatrix}.$$

(6,6)

IV. Calculate Mode from the following data :

Weight	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90
No. of Persons	4	6	20	32	33	17	8	2

(12)

SECTION–B

V. (a) Differentiate among simple; partial and multiple correlation.

(b) Find the coefficient of Rank Correlation for the following data :

X	30	48	54	62	48	60	50	55
Y	40	35	48	54	36	50	30	54

(3,9)

VI. (a) Explain briefly main Properties of regression coefficients.

(b) Calculate two regression equations from the following data and also estimate X when Y = 26 :

X :	10	12	13	17	18	20	24	30
Y :	5	6	7	9	13	15	20	21

(4,8)

VII. Calculate Fisher's Ideal Index from the following data and show that it satisfies both Time reversal test and Factor reversal test :

Item	2022		2023	
	Price	Expenditure	Price	Expenditure
A	8	80	10	120
B	10	120	12	96
C	5	40	5	50
D	4	56	3	60
E	20	100	25	150

(12)

VIII. (a) Explain briefly components of Time Series.

(b) Fit a straight line trend by the method of least squares. Also estimate the value for 2023.

Year	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Value	13	16	22	25	26	24	30

(4,8)

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. Write short notes on the following :

1. Equivalent sets.
2. Explicit and implicit functions.

Scanned with CamScanner

3. Merits of Mean.

4. Find $\frac{dy}{dx}$, if $y = \frac{x^2 - x + 1}{x^2 + x + 1}$.

5. Skew-symmetric matrix.

6. Limitations of index numbers.

7. Mean deviation.

8. Degree of correlation.

9. Probable error. (3×9=27)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. (a) 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਲਾਸ ਵਿਚ, 14 ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਹੀਂ, 30 ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਹੀਂ।

(b) ਜੇ $y = f(x) = \frac{7x - 5}{4x - 7}$, ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ $f(y) = x$. (6,6)

II. (a) ਵਿਉਂਤਪਨ ਤੱਤ ਪਤਾ ਕਰੋ :

$$y = \frac{(x+1)(2x-1)}{(x-3)}.$$

(b) ਫੰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਤਮ ਅਤੇ ਨਿਊਨਤਮ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ:

$$y = 2x^3 - 21x^2 + 36x - 20.$$ (6,6)

III. (a) ਜੇ $A = \begin{bmatrix} 5 & 3 \\ 12 & 7 \end{bmatrix}$, ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ ਕਿ $A^2 - 12A - I = O$, ਜਿਥੇ I ਆਰਡਰ 2 ਦਾ ਯੂਨਿਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਹੈ ਅਤੇ O ਆਰਡਰ 2 ਦਾ ਮਨਸੂਖ ਮੈਟਰਿਕਸ ਹੈ।

Scanned with CamScanner

(b) ਮੈਟਰਿਕਸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਪਤਾ ਕਰੋ :

$$\begin{bmatrix} 4 & 7 & 6 \\ 7 & -1 & 8 \\ 3 & 4 & 2 \end{bmatrix}.$$

(6,6)

IV. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਲਕ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਓ :

ਭਾਰ	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	4	6	20	32	33	17	8	2

(12)

ਭਾਗ–B

V. (a) ਸਧਾਰਨ, ਅੰਸ਼ਿਕ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਭਾਗੀ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(b) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਲਈ ਰੈਂਕ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੇ ਗੁਣਾਂਕ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ :

X	30	48	54	62	48	60	50	55
Y	40	35	48	54	36	50	30	54

(3,9)

VI. (a) ਪਰਾਵਰਤਨ ਗੁਣਾਂਕ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(b) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਦੋ ਪਰਾਵਰਤਨ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਓ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਓ X ਜਦੋਂ Y = 26 :

X :	10	12	13	17	18	20	24	30
Y :	5	6	7	9	13	15	20	21

(4,8)

VII. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਫਿਸ਼ਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸੂਚਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਓ ਅਤੇ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਇਹ ਟਾਈਮ ਰਿਵਰਸਲ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰ ਰਿਵਰਸਲ ਟੈਸਟ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ :

ਮੱਦ	2022		2023	
	ਕੀਮਤ	ਖਰਚ	ਕੀਮਤ	ਖਰਚ
A	8	80	10	120
B	10	120	12	96
C	5	40	5	50
D	4	56	3	60
E	20	100	25	150

(12)

VIII. (a) ਟਾਈਮ ਸੀਰੀਜ਼ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(b) ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਗ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਸਿੱਧੀ ਰੇਖਾ ਰੁਝਾਂਣ ਫਿਟ ਕਰੋ। 2023 ਲਈ ਮੁੱਲ ਦਾ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਓ:

ਸਾਲ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ਮੁੱਲ	13	16	22	25	26	24	30

(4,8)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਸਮਾਨ ਸੈਟ।

Scanned with CamScanner

2. ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਲੁਪਤ ਫੰਕਸ਼ਨ।

3. ਔਸਤ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

4. ਪਤਾ ਕਰੋ $\frac{dy}{dx}$, ਜੇ $y = \frac{x^2 - x + 1}{x^2 + x + 1}$.

5. ਤਿਰਛਾ-ਸਮਰੂਪੀ ਮੈਟਰਿਕਸ।

6. ਸੂਚਕ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ।

7. ਔਸਤ ਵਿਚਲਨ।

8. ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਮਾਤਰਾ।

9. ਸੰਭਾਵੀ ਗਲਤੀ। (3×9=27)

Scanned with CamScanner

Total Pages : 3

PC-31607/MH

C/2054

MATHEMATICAL METHODS-II

Paper-IV

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note : Attempt *five* questions in all, selecting *two* questions from each of Section-A and B and compulsory question of Section-C.

SECTION–A

I. Obtain Fourier series for $f(x) = x^2, -\pi < x < \pi$.

II. Find the Fourier series of $\begin{cases} \cos x, & 0 < x < \pi \\ -\cos x, & -\pi < x < 0 \end{cases}$

III. State and Prove Inversion formula for Hankie Transform.

IV. Find the zero order hankel transform of

$$\begin{cases} a^2 - x^2, & 0 < x < a \\ 0, & x > a \end{cases}$$

(2×6=12)

Scanned with CamScanner

SECTION–B

V. Find the Fourier transform of $f(t) = \begin{cases} 2\sin t, & 0 < t < a \\ 0, & t \geq a \end{cases}$

VI. Find the Fourier cosine transform of $\begin{cases} 2t, & 0 \leq t \leq a \\ 0, & t > a \end{cases}$

VII. Use Parsevel's identity to evaluate $\int \left(\frac{1-\cos x}{x}\right)^2 dx$.

VIII. Find the temperature $V(x.\ t)$ in a slab $0 < x < \pi$, with the initial temperature equals to one and its faces are being kept at temperature zero and λ = diffusivity = 1.

(2×6=12)

SECTION–C

IX. (a) Define Periodic Function and give example.

(b) State Main Theorem.

(c) Find the Hankel transform of order zero of $\frac{e^{-ax}}{x}$.

(d) State and prove linear property of Hankel transform.

(e) State Dirichlet conditions for Fourier Transform.

(f) Find the finite fourier sine transform of $f(t) = t$ on $(0, l)$.

(g) Define Inversion formula for finite Fourier cosine transform.

(h) State and prove shifting property for Fourier Transform.

(2×8=16)

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 8

31604/MH

C–2054

INTERNATIONAL POLITICS : THEORY AND PRACTICE

Paper–BPOLBP2601

Semester–VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt **two** questions each from Sections A and B carrying 10½ marks each and the entire Section C consisting of 14 short answer type questions carrying 2 marks each. Your each short note answer should be in 50 words or 7-10 lines.

Scanned with CamScanner

SECTION—A

1. What do you mean by International Politics ? Discuss its nature and significance. 10½

2. Critically evaluate Idealist approach in the International Politics. 10½

3. Discuss elements of National Power. 10½

4. How you can define Balance of Power ? Differentiate collective Security from Balance of Power. 10½

SECTION—B

5. Explain Cold war. Discuss its reason and consequence in detailed manner. 10½

6. What are Human Rights ? Discuss Human Rights which are mentioned in United Nations Charter. 10½

7. Write a note on European Union's structure and discuss major problems which EU is facing. 10½

8. Define Globalization. What are the impacts of Globalization on International Politics ? 10½

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 14×2=28

   (i) How National morel impact on National Power ?

   (ii) Define Collective Security.

   (iii) Define détente.

   (iv) When SAARC did come into existence ?

   (v) What is LPG ?

   (vi) What is Marshal Plan ?

   (vii) Can we say there is US hegemony in International Politics ?

Scanned with CamScanner

(viii) What are Non State actors ?

(ix) Buffer State.

(x) Who coined realism in International Politics ?

(xi) SEATO.

(xii) UNESCO.

(xiii) When did UN Human Rights declaration made ?

(xiv) NPT.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 14 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ 50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ 7-10 ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ।

ਭਾਗ—A

1. ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10½

2. ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। 10½

3. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10½

4. ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 10½

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—B

5. ਸ਼ੀਤ ਯੁਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਵਿਸਤਰਿਤ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10½

6. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਹਨ? ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਚਾਰਟਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? 10½

7. ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਂਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 10½

8. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ? 10½

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 14×2=28

(i) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ?

(ii) ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(iii) ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(iv) ਸਾਰਕ (SAARC) ਕਦੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ?

(v) LPG ਕੀ ਹੈ?

(vi) ਮਾਰਸ਼ਲ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ?

(vii) ਕੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਯੂਐਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਹੈ?

(viii) ਨਾਨ-ਸਟੇਟ ਐਕਟਰ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?

(ix) ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਦੇਸ਼ (Buffer State)।

(x) ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਕਿਸ ਨੇ ਘੜਿਆਂ।

(xi) SEATO.

Scanned with CamScanner

(xii) ਯੂਨੈਸਕੋ (UNESCO).

(xiii) ਯੂ.ਐਨ. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

(xiv) NPT.

Scanned with CamScanner

PC-31608/MH

C/2054

DISCRETE MATHEMATICS-III

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note : Attempt *five* questions in all, selecting *two* questions from each of Section-A and B and compulsory question of Section-C.

SECTION–A

I. Solve: $T(n) - 6T(n-1) + 8T(n-2) = n4^n$, $T(0) = 8$, $T(1) = 22$.

II. Define Recursive Algorithm and State the characteristics of algorithm.

III. If $S(n) = 2^n$; $T(n) = 3^n$, then find S * T and verify that $G(S \times T, z) = G(S, z).\ G(T, z)$.

IV. Define Fibonacci sequence and Find the generating function of Fibonacci sequence. (2×6=12)

SECTION–B

V. Prove that a Poset is a Lattice iff every non-empty finite subset of P has sup and inf.

Scanned with CamScanner

VI. Define normal form and explain different types of normal forms.

VII. Using Boolean algebra, show that

$x'y'z + x'yz' + xy'z' + xyz = x \oplus y \oplus z$.

VIII. Prove that conjunction distributes over Disjunction.

(2×6=12)

SECTION–C

IX. (a) Define Ceiling Function and give example.

(b) Define Big-O function.

(c) Find the generating function of 3^n.

(d) By applying the recursion formula find T(3) of the sequence T(0) = 2 and T(k) = T(k – l) for k > 0.

(e) Define Partially ordered set.

(f) By truth table state the bi-conditional law for prepositional calculus.

(g) State and prove Involution law of Boolean algebra.

(h) Prove that every sub-lattice of distributive lattice is distributive. (2×8=16)

Scanned with CamScanner

PC-31573/M

L-21/2054

हिन्दी शिक्षण–XI & XII

Opt. (iii)

(Semester–VI)

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

नोट : भाग 'क' तथा 'ख' में से कोई **एक-एक** प्रश्न करो तथा भाग 'ग' अनिवार्य है।

भाग–क

I. विभिन्न स्तरों पर 'बोलचाल-शिक्षण' के उद्देश्यों सहित 'बोलचाल शिक्षण' के वार्तालाप के गुणों का विस्तार से वर्णन करो। (5+7=12)

अथवा

II. अच्छी रचना के गुणों का वर्णन करो तथा लिखित रचना शिक्षण के लिए विभिन्न प्रणालियों का विस्तार सहित वर्णन करो। (5+7=12)

भाग–ख

III. पाठ योजना के प्रकारों का वर्णन करते हुए उसके सिद्धांत तथा महत्व का वर्णन करो। (3+9=12)

अथवा

IV. व्याकरण शिक्षण के उद्देश्य क्या हैं तथा व्याकरण शिक्षण की प्रणालियों का विस्तार से वर्णन करो। (3+9=12)

Scanned with CamScanner

भाग–ग

V. (क) सस्वर वाचन व मौन वाचन में अंतर स्पष्ट करें। (2)

(ख) सूक्ष्म व स्थूल पाठ में अंतर। (2)

(ग) मूल्यांकन का क्या महत्व है? (2)

(घ) गद्य व पद्य शिक्षण में अंतर। (2)

(ङ) नाटक शिक्षण अन्य विद्याओं से भिन्न है? स्पष्ट करें। (2)

(च) श्रुतलेखन सम्बन्धी ध्यान देने योग्य बातें। (1)

Scanned with CamScanner

L-21/2054

31590/M

Teaching of Music-XI & XII Opt(XX)
Sem-VI
Common for B.A. B.Ed & B.Sc ब्ड

Time : $1^{1/2}$ hrs. **M.M : 35**

Note : Attempt one question each from Section A and B carrying 12 marks each and the entire Section-C consisting of 5 short answer type question carrying 2 marks each and sixth objective type question of one mark.

Section-A

I. Explain different methods of teaching of music. 12

II. Write an essay on Audio-Visual Aids. 12

Section-B

III. What do you mean by lesson plan? Write its importance in teaching of music. 12

IV. How can you evaluate the music subject by different types of tests like essay type and short answer type. 12

Section-C

V. Answer the following questions in brief.

i. Define music 2

ii. What is folk music 2

iii. How many Komal and Tivra Swaras in a Saptak? 2

iv. Define Taal. 2

v. What is Guru Shishya Parampara? 2

vi. How many Shudh Swaras are there in a Saptak? (one)

-1-

P.T.O

Scanned with CamScanner

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਨੋਟ: ਭਾਗ-ਓ ਅਤੇ ਅ ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ।ਭਾਗ-ਏ ਦੇ ਸ
5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ-ਓ

ਪ੍ਰ – 1:ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰ – 2: ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-ਅ

ਪ੍ਰ – 3: ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ।ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਹਤਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰ – 4: ਲੇਖ ਕਿਸਮ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਉਤਰ ਕਿਸਮ ਵਰਗੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿ
ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਗ-ਏ

ਪ੍ਰ – 5: ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

I) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

II) ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਕੀ ਹੈ।

III) ਇਕ ਸਪਤਕ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤਿਵਰਾ ਸਵਰ ਕਿੰਨੇ ਹਨ।

IV) ਤਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

V) ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਕੀ ਹੈ।

VI) ਇਕ ਸਪਤਕ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ੁਧ ਸਵਰ ਹਨ।

31590

Scanned with CamScanner